

מא.

פרוטוקול מס' 35/ב
מישיבת ועדת הכלכלה
טיוט ג' י"ד אלול תשי"ג - 25.8.53
בשעה 11.00

כ ש ת פ י ם :

חברי הוועדה:

- היו"ר ח. רובין
- י. אורי
- מ. חזני
- ש. לביא
- ע. מימון
- ש. פרלסון
- ע. זיסמן
- ר. פלדמן

מ ר ז מ נ י ם :

- מר קדינ - ראש עיריית ירושלים
- מר פרוט - סגן ראש עיריית ירושלים
- מר סטנר - מטעם החברה הכלכלית
- מר ברעם - מטעם מועצת פועלי ירושלים
- מר פרידמן - מטעם מועצת פועלי ירושלים
- מר ליספיץ - מטעם התאחדות בעלי התעסיה בירושלים
- מר ליפסיץ - מנהל משרד המסחר והתעסיה.

ס ד ר - ה י ם :

- א. סיכום הדיון בבעיית יבוא סוצרים מוגמרים;
- ב. במסך הדיון בבעיית פיתוח הכלכלי של ירושלים.

היו"ר ח. רובין:

אני פותח את הישיבה.
הסעיף הראשון בסדר היום הוא - סיכום הדיון בבעיית יבוא סוצרים מוגמרים. חברי הוועדה קבלו את הטיעום של הצעותי.

מ. חזני:

אני מוכן להצטרף ל-3 הסעיפים הראשונים ומתנגד לסעיף 4.

ש. לביא:

אינני יודע אם להצטרף ל-3 הסעיפים הראשונים, אבל לסעיף 4 אני מתנגד בהחלט.

אינני יודע אם טוב הדבר לרכז את סתן הרסיונות במשרד אחד. על כל פנים, אטרם סמטענו את שאר המטרדים הנוגעים בדבר, אינני חושב שאנו יכולים לקבל החלטה על כך.

כפי שאמרתי אני מתנגד בהחלט לסעיף 4 כי אינני יודע לשם איזה צורך יש להקים כיום ועדת חקירה בענין יבוא הרבה מדרום אפריקה. אני חושב שאנו יכולים להסתפק בענין זה בהודעת

סר המסחר והתעשייה ונציגי התאחדות בעלי התעשייה.

י. אנרי:

גם אני מצטרף לדעת הסוללים הקמת ועדת חקירה, כי אם כבר ועדת חקירה, מדוע רק ביחס לריבה ולא לסוואריס אחרים גם כן? זוהי פרסה סצריכה להתחלל, ומעייפים א' ב' בהצעתך מביעים את דעתנו ביחס לפרסה זו, הכוללת גם את יבוא הריבה וגם את היבוא של מצרכים אחרים.

אני מתנגד למעייף ג' (2) הדין בהקמת מועצה צבורית מייצעת לסאלות היבוא. קיימת ועדת הכלכלה של הכנסת וקיימת המועצה הכלכלית המייצעת. עדיין אינני יודע מה הם התחומים בין שני הגופים האלה ומה באים להציע לנו להקים. מועצה צבורית נוספת. אני חושב שזה מיותר בהחלט.

ח. חזני:

ביחס למועצה הצבורית המייצעת, נטלתי בדעתי, ואני חושב שהיא מיותרת מאחר שקיימת כבר מועצה כלכלית מייצעת, וכל גוף נוסף רק יטרבל את מעניינים.

היו"ר ח. רובינ:

כידוע לא הסתמפתי בדיוני הועדה בבעיה זו. אני רק קראתי את החסר מתוך תשומת לב. את ההצעות נסחתי לא סנקודת ראות של איש המסתייך למפלגה אופוזיציונית, אם כי יש כאן חסר עסיר לבקורת המטילה. אני מבין סמחסיים את מעייף ד', שהרוב יכול לראות בו עקיצה אנטי-מסלית. אבל כל המעייפים האחרים הם כל כך חסרי רוח אופוזיציונית, שלדעתי אפשר לקבלם. אם נקבל רק את המעייפים א' ב' ו-ג' (1), הרי זה איננו מפצה את כל הזכרים.

אני מוכן להציע בן-בן אחר למעייף ג' (2): ועדת הכלכלה ממליצה בפני המטילה להקים ועדה/סתעסוק בסתן דטיונות יבוא. אם גם הצעה זו תיפול, בטבילי אינם קיימים גם המעייפים האחרים.

ת. חזני:

אני מציע שבמעייף ג' יהיה כתוב: ועדת הכלכלה ממליצה על ריכוז סתן דטיונות יבוא בגוף מסלתי אחד. ביחס למועצה הצבורית, אין זה ענין קואליציוני או אופוזיציוני, אלא פשוט אני חושב שהקמת גוף נוסף על אלה הקיימים, תטרבל את העניינים. אני מציע שנתאחד על 3 המעייפים הראשונים.

היו"ר ח. רובינ:

אני מבין מדעת רוב הועדה הוא שיש לקבל את המעייפים א' ב' ו-ג' (1) בהצעותי, ואת היתר למחוק. אם זוהי דעת הרוב, אני שומר לי הסתייגות כדעת מיעוט, אבל אני מודיע שאז מציע הצעות נוספות. ועתה, אני מעמיד את המעייפים להצבעה.

ה צ ב ע ה

מעייפים א' ב' ו-ג' (1) - נתקבלו
מעייפים ג' (2) ו-ד' - לא נתקבלו

לחברי הכנסת רובין ולביא ישנה זכות אם ירצו בכרילהניש דעת מיעוט.

י. אנרי:

היות והודעת כי בדעת המיעוט שלך תביס הצעות נוספות, אף אני שומר לי את הזכות לעשות זאת.

היו"ר ח. רובינ:

אני חושב שהרשות בידך לראות את הצעותי בטרם אניסן. על כל פנים, החלטנו על נוסח ההחלטה ואיתה נניח על שולחן הכנסת. אתה יכול לתבוע שסום דעת מיעוט לא תונח על שולחן הכנסת בטרם שתובא בפני הועדה.

ס י ב ו ם : הסתייגויות מנוטחות, במידה שלא היו בוועדה, לא תובחנה על שולחן הכנסת לפני שתובאנה לדיון בוועדה, ואם בגלל זה תתעכב הנחת הטסקנות על שולחן הכנסת - תתעכב.

ב. המשרד הדיוני בבעיית פיתוח הכלכלי של ירושלים

הינ"ר ח. רובינן:

אנו עוברים לסעיף ג' בסדר היום - המסך הדיוני בבעיית פיתוח הכלכלי של ירושלים. ונטפס את סגול המסך המסודר ותעטיה, מר ליפסיץ.

מר ליפסיץ:

התחומים שמסדר המסך והתעטיה פעיל בהם מסתוריים כמעט על כל שטחי החיים הכלכליים, ובכל זאת אצטמצם את ההערות וההצעות של מסדרנו, ולא אעסוד על כל ההצעות שנטפסו כאן לפיתוח הכלכלי של ירושלים.

בענין יסודי כמו החסטל אזכיר רק, שאספקת החסטל לעיר ירושלים זכללת בתכנית הכללית של המסטלה לפיתוח החסטל בארץ. זה עכטן דנו בפודם מסויים על החסטל בארץ, והגענו למסקנות מסוייטות, שלפי דעתי, מבטיחות חסטל לכל הארץ במסך 4 שנים, עד סנת 1957. לפי תכנית זו ירושלים אינה צריכה לסבול מפחסור בחסטל, על כל פנים לא יותר מאטר כל חלק אחר של המדינה.

אציין בהזדמנות זו שהמסרד עזה דבר מה למען החסטל בירושלים לפני שנה בערך בסתן הלוואה מיוחדת למפעל מסטון בסך של למעלה ממאה אלף לירות, על סנת לספק חסטל לירושלים. דרך אגב הלוואה זו טרם הוחזרה למסרד, אט כי לפי התנאים, חלק גדול מהסכום היה צריך להיות מוחזר כבר.

גם על בעיית המיים לא אעסוד באופן מיוחד. אוקר רק, שאם חברי הועדה ירצו לטמוע על מחיר המים, הרי ערכנו מחקר מסויים - ואוכל למסודר על כך פרטים - מדוע צריכים המיים לעלות בירושלים 550 פרוטה בו בזמן שבאר חלקי הארץ יכול להיות מחיר נטון יותר. אולם נחזור לדבר בשאלה זו כאשר נדבר על שאלת מחיר אחיד בסביל ירושלים.

באופן מיוחד נראוני לעסוד על פיתוח התעטיה בירושלים. פה הוטפסו הצעות טונות אין לפתח את התעטיה הירושלמית. אני מחלק את ההצעות לטתי קטגוריות: קטגוריה אחת שמהווה הצעות כלכליות, והסניה שמהווה הצעות אדמיניסטרטיביות; זאת אומרת, לפתח את התעטיה הירושלמית על בסיס של צעדים אדמיניסטרטיביים, צווים וחוקים. אני מבדיל הבדל בולט מאד בין סני טוגי הצעות אלו.

בחירת מקום לתעטיה איזו שהיא מהווה הכרעה חשובה עד מאד. יט תורה שלמה על בחירת מקום לתעטיה, כי על ידי קביעת מקום מוצלח לתעטיה מסויימת אפשר להבטיח סגטוב ועמיד למפעל, ועל ידי בחירה בלתי מוצלחת, חלילה, אפשר לקבור את התעטיה פדאט. אט אנו נרצה למסוך תעטיות לעיר הבירה, נצטרך לעטות זאת באמצעים כלכליים. לא כל תעטיה מתאימה לירושלים. אנו צריכים לבחור בתעטיות מסוייטות, נקרא אותן, תעטיות קלות, כי בגלל הובלת חמרי הגלם הקלקולציה לא תחזיק מעמד. אנו ציינו כמה תעטיות שאנו חושבים שיש מקום לפתח אותן בירושלים. היתה שאלה של חבר ועדה נדון זה, ועל כך נוכל לתח תשובה. אנו חושבים שיש מקום להגדלת והגברת התעטיה בטסחים אלה: הלבטה, וזה בעיקר לייצור, מפעלים חיימיים פרמצבטיים, ככניקה עדינה, איבוד אגן וטיט ותעטיות עזר לבניה.

כל יוזם ומקים מפעל יצטרך לראות בעצם הקמת המפעל בירושלים הזלחה, כי אם לא יראה זאת, לא יצליח, ואם אפילו יצליח להקים מפעל, אך המפעל לא יצליח, לא עזרנו לא לירושלים ולא למסקיע ההון. הטקעה בלתי מוצלחת בירושלים או במקום אחר, מפריעה לעצם עמיד

הפיתוח התעשייתי באותו מקום, כי אם אינו מצליח, השני משך שגם הוא לא יצליח. לא נוכל להכריח אף אחד להקים פה תעשיות, ולא נצליח להחזיק פה תעשיות אם לתעשיות לא תהיה הצלחה מבעיות.

נאמר כאן שיש להכריח את מפעלי הממתקים

לייצר את הממתקים בירושלים. אני נאלץ להוציא תעשייה זו מדאסכה, ואנו נוכל להכריח מפעלים לעזוב זאת, אנו נסינו בעבר למסוך תעשיות לירושלים על ידי הבטחת מסוימות ביחס להקצבת חמרי גלם. אתן דוגמה: לפני הקמת המפעל "נעלי ירושלים" הובטח למפעל זה כמות מסוימת, כמעט 50 אחוז מכל הקצבת חמרי הגלם, והדבר הוציא את הקצבת חמרי הגלם, כי ישנם עוד מפעלים בארץ, ובהם תובעית, והם יכולים לטנות לגלות דין גבוה לצדק, ובמקרה הנדון פנו לבית הדין הגבוה לצדק, ונתקבל פסק-דין, שאסור להטלות את שאר היצרנים, ואי אפשר להבטיח לאחד מכסה מסוימת אלא ביחס ליכולת ואסדרת הייצור.

מתוך הנסיון אני יכול לומר, טיחיה קשה,

אם לא בלתי אפשרי, להבטיח חמרי גלם לתעשייה על ידי סדורים ממין זה. אם אני מבטיח אחוז מסוימים למפעל ירושלמי על יסוד היכולת שלו, הרי היכולת שלו אינה - בר קבוע אלא משתנה. ומה יהיה אם יקום עוד בית הרוחט אחד במקום אחר, האם נמנע את הקמתו? אלו הן שאלות קשות מאד, ואני רק ברוח דוגמה יזאי אפשר לבנות תעשייה וכלכלה על ידי סדורים ממין זה, כי הבטחה כוחה יפה רק למצב מסוימת, רק לסיטואציה מסוימת.

אתן דוגמה שניה: קיים מפעל פרומין בירושלים.

מפעל זה הוא רחיק וידוע. אבל חוץ מלהרוג את אלה ומסנטימנטים אלה יש לו גם מטרות חשובות מאד. המפעל הוא מיוזם ואינו יעיל. הוצאות הייצור שלו הן כשלושים אחוז יותר גבוהות מאשר במפעל מודרני. נשאלת השאלה: לפי איזה הוצאות ייצור נקבע את המחיר לאוכלוסיה, והרי אנו קובעים למחירי ירושלים וליעול העבודה - האם נקבע את המחיר לפי מפעל פרומין בירושלים, דבר שיגרום א) להגדלת המחיר; ב) על ידי כך אנו נוהטים רוחות בלתי מוצדקות למפעל אחר שמיצור יותר בזול באופן מבעי ופשוט ביותר. אבל הדבר נעשה עוד יותר מסובך אם אנו יודעים שלאותה חברה פרומין יש עוד מפעל שני, ואנו אומרים לחברה פרומין, כי את הקצבה אנו נוהכים לה רק למפעל הירושלמי, כי אז מתעוררת השאלה, ומה בדבר הקצבה למפעל בשלמה? אמנם יאמרו כי המפעל בשלמה הוקם אך ורק למען יצוא, אך זה היה לפני 3 שנים ובניכתינו אנו עומדים לפני עובדות: א. שהמפעל הוקם בצורה מודרנית חדשה ביותר; ב. שהתנאים לייצוא אינם נוחים. ואז עומדות בפנינו שתי אפשרויות: או לסגור את המפעל החדש, ולעמידו ריק בגלל מדיניות הממשלה להקציב את חמרי הגלם רק לירושלים, או למסור חלק מהקצבה או את כולה למפעל הזה שהוא יעיל יותר וזול יותר.

הרעיונות למען ירושלים, הגורמים הכלכליים

והאחרים, אומרים כי חמרי גלם זה נתן לירושלים ועל כן יש לעבור במקום. אנו מחפשים כמו תמיד במקרים אלה את הפתרון, ועל פי דרכנו אנו מוצאים אותה, אבל לא תמיד בקלות. אני רוצה להשתמש בהדמיון דאז ולומר לכל הגורמים הפועלים למען ירושלים, כי לא כל הצורות של הפעולה למען ירושלים כשירות הן. ואצייך צורה אחת שלדעתי אינה כשירה: אם מוצאים לנחון לשגר משלוח של 15 פועלים על מנת לעשות עבודת במשרד הממשלה כדי ללחוץ על הממשלה שלא תעשה או כן תעשה צעד כזה או אחר למען ירושלים. אני הוטב שצורה זו של פעולה אינה כשירה, ואני סבור שכל הגורמים הפועלים למען ירושלים צריכים לקחת בחשבון דבר כזה בעיקר כשהמדינה בממשלה עצמה, כי מיד, כאשר תשמעו את הצעותינו היזוכחו ליעת, והממשלה עומדת דבר מה למען ירושלים.

דוגמה כאן על שאלת מחיר האחיד. זוהי שאלה

חשובה מאד. ישנו דבר, ילמי דעתי, אשר לקיים בהו מחיר אחיד, והדוגמה הקלאסית היא - מחיר החלב. לפני המלחמה היה מחיר אחיד לחלב לכל הארץ, וכיום המחיר הוא שונה, ובירושלים מחיר החלב יקר ב-15 פרומה על כל ליטר. אני בהחלט בעד זה שינהיגו מחיר אחיד לחלב. אבל את המדובר על מחיר אחיד למים, אני מוכן להביא בפניכם מספרים שיזוכיחו לכם כי זה בלתי אפשרי, או קשה למדי.

ישנה דבריהם יאפשר להנהיג לגביהם מחיר אחיד, ויטב דבריהם יאשר
לעשות זאת. אני מסופק אם אצד להנהיג מחיר אחיד לגבי מלס. אבל יתכן
ועתה תחלת עבודתה של מפעל המטון והמפעל ברמלה, אפשר יהיה לעשות זאת.

קיימת זו אלה של מחירי ההובלה. אנו נמצאים
בדרך לפתרון בעיה זו על ידי כך שהרכבת כבר הנהיגה את התעריף המטולב;
כלומר, תעריף הכולל את ההובלה מן המחסן אל הרכבת ומהרכבת אל המחסן. אבל
תעריף זה לעת עתה שורה למחיר ההובלה במכונית. אני חושב שיש מקור לדיבר
עת הנהלת הרכבת על הוזלת התעריף, כי אז תהיה התחרות בין המכונית והרכבת.

המטולה ביטוח, ואני חושב לא כלי הצלחה,
להשיע על המוסדות הממשלתיים וגם על מוסדות צבוריים, למסור הזמנות
ע- כמה שאפשר למפעלים ירושליים. אני חושב שתהיה זהה נכון ביחס לדפוס;
אני חושב שהוא נכון במידה לא קטנה ביחס לעיבוד העץ ובטוחי אחרים.

שאלו פה על הרכב מספר הנושאים בירושלים,
דאני בחלק יכול לענות על שאלה זו. אין סטטיסטיקה מדויקת, אבל לפי מחקר
שעשיתי ובמלאכה - 200 בעלי תעודות - 1260 בעלי מלאכה. מתוך 8000 או
6800 פועלים ישנם 4500 פועלים המאורגנים שהתדרוה - 1200 מאורגנים באופן
אחד, ו- 825 בלתי מאורגנים.

אשר לשאלתו של חבר הכנסת אבניאל ל
חלוקת לפי ענפי התעשייה, נמצאים עמי מספרים רק של אלה המאורגנים
בהסתדרות: באפיה - 250 פועלים; במזון - 398; במחכת - 1362; באריגה -
53; בעור ובעלים - 235; בעץ - 415 ובחימיקליים - 530 פועלים.

אשר לחלקה של ירושלים שיצוא, אנו מרבין
לדבר בזמן האחרון על יצוא, ובצדק, אבל בירושלים איננו יכולים לציין עוד
הייגיה גדולה, חלקה של ירושלים גייצוא מגיע ל-4 אחוז, אחוז קטן למדי.
אבל ישנם סימנים המעידים שאחוז זה ילך ויגדל.

אשר להצעות, הרי יש בידינו הצעות, הן
מתבססות בעיקר על תקציב הפיתוח. בתקציב הפיתוח ישנו טעין להשלמת מפעלים.
מתוך טעין זה אנו מקציבים למפעלים שונים בירושלים סכום של 200 אלף לירות
יש לנו עוד טעין הציבים בתקציב הפיתוח שמהם אנו מפרזשים חלק למען ירושלים,
ואלה הם אותם הסכומים שמתיחסים להון חוזר. עומדים לרשותנו 750 אלף לירות
להון חוזר למפעלים תעשייתיים. מזה אנו מציעים להפריש סכום של 150 אלף
לירות, כלומר 20 אחוז, למפעלים ירושליים.

יש לנו עוד טעין אחד שמתיחס באופן ישיר
לייצוא, ופה איננו מגבילים את הסכום, אלא אומרים שכל מפעל ייצור ירושלי
יוכל להנזח מטעין זה למינה ניכרת. באנו לידי הסכם עם הבנקים, שכל סכום
שאנו נתן בטעין זה, יתנו גם הבנקים. זאת אומרת, מליזון וחצי לירות טעומים
לרשותנו למידה זו, יזכסלו לשלושה מליזון לירות. אבל את הכסף הזה איננו
נזחנים לכל מפעל אלמוני, אלא רק למפעל העוסק בייצוא.

סכום מסר בועדה זו ביטיבתה מלפני שבועיים
כי כיומתו הוא והחברה הכלכלית, אבל לאו דוקא במסגרת החברה הכלכלית, דובר
עם הבנקים שהם יתנו סכום של 250 אלף לירות בתנאי שהממשלה תתן 250 אלף
לירות באופן מקביל. אמרתי לו שאנו מוכנים לקבל הצעה זו, ואז נגיע
לסכום של חצי מליזון לירות. אם נוסיף לזה את המאות אלף לירות להלשמת
מפעלים, נקבל סכום של 700 אלף לירות שעומד לרשות המפעלים התעשייתיים
בירושלים הן בשטח היצוא והן בשטח הייצוא לטוב המקומי.

אתן רשות הדיבור לחברי הועדה במסגרת הויכוח. מבקש את חברי הועדה להישמר

היו"ר ח. רובינ:

במסגרת של 10 דקות.

י. אורי:
אינני יודע מה תפקידה של הועדה הזו, אבל אם זה יהיה מקום מפגש לכל הגורמים הללו בירושלים - גם על זה יש לברך, אבל הייתי רוצה שלא תהיה אסלה למישהו בנוגע ליכולתה של הועדה הכלכלית המכובדת על ידי הכנסת.

בדאי שירושלים לא רק יקרה לנו כי אם קדושה לכולם וכל אחד רוצה בבנינה; אך לא נבנה על הרצון בלבד, כי הרצון צריך להיות מלווה יכולת כלכלית, ואם אין מילונג בין הקדושה והכלכלה לא נטיג הרבה. אם אני שואל את עצמי במה ירושלים תפתח ומה היא תעשה, אני עונה על כך - הן בקדושתה והן בכלכלתה.

ראשית כל צריך לראות את ירושלים כבירת ישראל. לירושלים יש לכוון כל כינוס, ואני אומר - בחוק. לירושלים תהיה זכות קדימה כחוק סכל כינוס צריך להתקיים בה. אני אומר שראשית כל יש לקחת את הבסיס הטבעי שיטנו לירושלים לסם התחרות ביתר חלקי הארץ - פירותיה, אקלימה, מעמדה, דברים שלא העסק, לא הסדרון ואף לא הגליל יוכלו להתחרות בהם. על זה יש לבנות ראשית כל.

דבר שני שברצוני להדגיש זהו פיתוח תעסיה של מלאכת מחשבת, וכאן אני אומר שקודם כל צריך להתחרות עם תוצרת הארץ, כי מה שאפשר ליצור בסביבת חליפה ותל-אביב מחומרים הטובאים מחו"ל לא ייצרו בירושלים, מפני שלא יעבירו חומר גלם. מפני הארץ לירושלים. אל נטלה את עצמנו בתעסיה כזו ובה אני כולל גם תעסית הבגדים. אמנם יש פרצלנטים כאלה שמעבירים קורות מחיפה לעסק ומחזירים אותם בצורת דיקטים, אבל זו קוניונקטורה ועלינו לסאוף למסק ריאל ולא קונינקטוראלי. מטום כך אני סם את הדגש על פיתוח מפעלים של מלאכת מחשבת כי ענינם בירושלים. אם ירושלים תהיה עיר תיירות, הרי כל צעצוע שעליו חותמת ירושלים יימכר בקלות ויעלה ערכו.

סאינדך צריך להיות ברוד שלא נוכל להגיע לתנאים טובים עם יתר חלקי הארץ בנוגע למחצר המים, כפי שלא נוכל להסוות תנאי האקלים. והיתרונות הטבעיים של ירושלים יש לפתח.

אם אני צריך לדבר על התפתחות ירושלים כעיר בת 3/4 מיליון תושבים, הרי צריך להזכיר עוד פיתוח העיר על ידי בניית בתים-מלון, בנייני-האוסה, הצריכים להיות בירושלים, וגם על ידי פיתוח סביבת ירושלים מסער הגאי ועד העיר עצמה.

לסיכום אומר שאני עומד על בסיס של התחרות טבעית אשר נובעת טכל הפריבילגיות הטבעיות שיטנם לירושלים, וגם על ידי מתן זכות קדימה לעיר, בעזרת חוק, לגבי כינוסים, תערוכות וכד'.

היו"ר ח. רובינ:

ישנם כמה מוטנטים, מבחינה כלכלית, הניתנים לירושלים באופן טבעי - כל מה שקטור בת-יירות וקייטנות, כל מה שקטור במוסדות מסטלתיים, כל מה שקטור לעיר כעיר להטלה גבוהה, אבל אין אנו יכולים על יסודות אלה בלבד לבנות כלכלה נורמאלית לירושלים אם לא נוסף על זה תעסיה ומלאכה במידה ניכרת. ואינני מתכוון לפיתוח דברים מלאכותיים, אלא למתן טנסה רצינית.

כמה דוגמאות. אשר למחצר הטלט דעתי היא, טגם לפני פתיחת מפעלי טסטון, עם הפעלת המפעל ברמלה, אפשר להגיע למחצר אחיד בכל הארץ. אך ראשית כל אני רואה את ירושלים כאחד המרכזים לחסרי בנין בארץ.

ט. לבאי: איזה חסרי-בנין?

היו"ר ח. רובינ: החל טחצף ורלה באבן ירושלמית.

א.ס.

היו"ר ח. רובין:

אני מפקפק אם כדאי להביא חצץ מטחצבות בסביבת פת, או אפילו מהכרמל, בו בזמן שאפשר לפתח תעשייה עזו בסביבות ירושלים, מה גם שאפשר לתת הנחה בהובלה על ידי רכבת ובאופן כזה החצץ הירושלמי יוכל להגיע אפילו למגדל אסקלון בתעריף הובלה זול. לפי דעתי אחת ההחלטות שלנו צריכה להיות עידוד מכוון לריכוז תעשיית חומרי הבנין בירושלים וסביבתה הקרובה על מנת להעסיק מחוטרי עבודה מירושלים בענף תעשייתי זה. חושבני שחומרי הבנין הירושלמיים יוכלו להגיע אפילו לטפלה.

(ב) אם מותר להשתמש בביטוי כזה, הרי אני אומר שבלי פרולטריון תעשייתי לא תתבסס ירושלים. אם בתל-אביב טועסקים בכל מפעל בממוצע 10 איש, כאן יוצא ממספר זה אינו עלה על ארבעה. זהו אחוז נמוך מאד אשר מביא לידי כך שלא נוצרה שכבה יותר רחבה של פועלי תעשייה. לדעתי, בלי שכבה יותר גדולה של פועלי תעשייה, בלי הגדלת האחוז הכללי של פועלי המלאכה והתעשייה מסוגות כלל הפועלים, בלי הגדלת מספר המפעלים בתעשייה ובמלאכה, וכלי קירוב המספרים האלה לממוצע הארצי - שום חיים כלכליים בירושלים אינם יכולים להיות בריאים. אני אומר זאת גם לגבי המעמד הבינוני. אם כל חטיבותם של מפעלי מלאכת המחשבת, אין הם יכולים לבוא במקום מפעלי תעשייה אלא בתור תוספת. חושבני שבחוק להקדיש תשומת-לב על הדברים שנאמרו בנוגע לתעשיית הממתקים, ואני אומר זאת מטוב ראשון, כשומע, שבלי לבחון את הדבר.

(ג) אשר למחיר המים. בלי להתחייב כרגע על עמדה קונקרטיה ומוצהרת, חייבת, לדעתי, הועדה לוטר משהו בענין זה. אפילו אם אניח שמסק המים אינו מסכונני וישנם גורמים מקומיים, ואניא בחשבון הורדה מסוימת של המחיר על ידי רציונאליזציה של מסק המים, גם אז נשאר הפרט ניכר בין מחיר המים בירושלים ומקומות אחרים בארץ, ואין לי כל ספק שצריך להוריד את מחיר המים בירושלים.

לא אביע את דעתי בנוגע לעניני החשמל ובנוגע לקיום מפעל מקומי, כי זוהי אחת הבעיות שיש לה מומנטים פוליטיים ובטחוניים, ואני אמוע כרגע לעמוד על שאלות האלה כי מוקדם לעשות זאת.

ט. לביא:

שום מטטלה לא יכולה לפתור בעיית ירושלים מלבד היוזמה הפנימית של ירושלים עצמה. אם בירושלים תהיה יזמה, ויזמה גדולה לדברים מסויימים, אז תוכל לבוא המטטלה לעזרה ליזמה הפנימית; אבל אם באים לתבוע מהמטטלה שהיא תיקח את היוזמה לידיה, הרי לעולם לא תושג המטרה. אינני יודע אם עוד מטטלה בעולם אשר תתרכז במקום כזה, והמטטלה עשתה זאת בצדק ופתוך חובה. עצם העובדה שהיא עברה לירושלים הוסיף הרבה לעיר ועשה אותה למרכז. בהתחשב עם כך שירושלים הפכה למרכז, ובהתחשב עם עצם מהותה כעיר קדושה, יש לפתח את הדברים המיוחדים לה, אלה שהזכיר חה"כ אורי, אבל ראשית, כל על ידי יזמה פנימית, אם כי אינני מונע שכל אחד צריך לתרום את תרומתו לביטוח הכלכלי של העיר.

אולם, מה שנוגע לתעשייה כבדה, המחייבת הובלת חומרים לירושלים והחזרת התוצרת המוגמרת, אינני רואה אפשרות לכך. היו"ר הציע פיתוח תעשיית חמרי-הבנין; בדמה לי שירושלים מיצרת חצץ לא פחות מאשר המקומות האחרים, ואפשר לעשות את המקסימום במזדה עיסנה יזמה פנימית - לייצר אבן יותר יפה, למצוא סלעים מעולים יותר וכו'.

אולם למרות הכל צריך להיות ברור שהרבה מצרכים יהיו יותר ביוקר בירושלים ותאמינו לי שבחור איש קבוצה אשר שואף לשוויון הייתי רוצה שיהיו מחירים אחידים בארץ, אבל לסם כך דרושה קמונה ולא מסטר קפיטליסטי שכל סוחר מבסה להערים על השני ועל המטטלה. אינני מאמין, למרות שאני רוצה להוזיל את מחיר המים והתחורות, כי ע"י תוספת מס ידוע נוכל להסוות את המחיר. מה שנוגע למים, אני מאמין שעל ידי איגום נוכל להוזיל את מחירם. בעבר ירושלים היתה מתקיימת רק הודות למי הנטמים וגם כעת צריך לנצלם.

אשר לבעיית חוסר העבודה, לדעתי לא צריכה להיות כזאת בירושלים. אם יגשו להכשיר את האדמות בהרים, הרי יש בעבודה זו מיליוני ימי עבודה, וחושבני שאינני מגזים בהערכתה. אני אומר שהכשרת הקרקע כדאית הרבה יותר מאשר ייעור, כי עבודה זו תיתן בעתיד פרי.

25.8.53

ס. לביא: אטר לפיתוח התעשיית, אינני סולל אותו, אולם יש למצוא את אותם הענפים שאינם מתפתחים במקומות אחרים, כלומר לא תהיה התחרות ומפיר התופרת יהיה כמפיר סייקבע בירוסלים.

אך העיקר בעיני - להרבות חקלאות בטביבת ירושלים וזה אפשרי וזה יביא על ידי הכשרת קרקע בהרים אטר באותן זמן תפתור את בעיית חוסר העבודה. אמנם היו ד אטר טבלי פרולטריון תעשייתי לא יהיה תקופה לירוסלים, אבל אני חושב שהחקלאות היא הרבה יותר יסודית והבטחון הוא יותר גדול שתעסוד בהתחרות מאטר תעסוד התעשייה. כמובן אינני סולל תעשיות כמו שענית למשל, שאינה מצריכה הרבה חומר גלם, ודברים אחרים מסוג זה, אטר יוכלו להתפתח רק בטידה שתהיה יזמה ניסית.

ד. זימון:

אני מסכים עם כל הדברים שנאמרו בקטר לפיתוחה של ירושלים - תיירות, קייטנות, מלאכה וכו' - אבל ישנה בעייה עיקרית אחת - המצב הבטחוני של ירושלים. לבעייה זו יש רק תשובה אחת - כסף, מקורות כספיים נוספים. ולא נפתרה שאלה זו על ידי זיונים בלבד, כי אם על ידי פתרון מעשי לשאלת המקורות הכספיים. מסוים כך אני בא בהצעה פשוטה ומעשית - אני רואה אפשרות של יצירת קרן קבועה למען ירושלים. לדעתי צריך ליצור בארץ הלך-רוח "ירושלמי", על ידי חוק אטר יסיל מס לטובת ירושלים שייגבה בכל חתונה, הולדת, בר-מצווה, ברית סילה וכו', וגם מס שעשועים, נניח בגבול של 5 מיל, על כל כרטיס שחל עליו מס השעשועים. באופן כזה ייווצר תקציב מסשי שיועמד לרשות ועדה בינמטרדית למען פיתוחה של ירושלים. לטרת שאני רואה כי הצעתי זו מעלה שחוק על השפתיים אני מציע אותה ברצינות גמורה, כי רק כך נוכל ליצור קרן נטשכת, כלומר תקציב תמידית למטרות שעליהן אנו דנים. אמנם הטמסלה עושה מאמצים, וזאת שמענו מפי ד"ר לפטיץ, אך אני יוצא מתוך נקודת דאיה ברורה שלא נוכל להטיל עול נוסף על הטמסלה ושתפקידנו הוא למצוא מקורות כספיים לפיתוח ירושלים. נדמה לי שבצורה כזו נוכל להגיע לסכום הרציני של 1 מיליון ל"י בערך אטר תוצאנה למטרות פרודוקטיביות בהתייעצות עם ועדת הכלכלה.

מר בר-עם:

אני סבור שלאור מה ששמעתי פותר לי לומר שיסנה אכזבה רבה מצד כל הגורמים הדואגים לפיתוחה של ירושלים. אנו לא באנו על סנת לבקט תמיכה לירוסלים; מבחינה כלכלית אנו חזקים לא פחות מאטר אנשי הספלה ואנו יכולים לתמוך ביסובים אחרים. אנו באנו להציג תביעה עקב גידולה של ירושלים, גידול בשיעור של 60% מאז קום המדינה. דבר זה מחייב שינוי המבנה הכלכלי של העיר ומבלי שתהיה מדיניות מכוונת מצד הטמסלה לא נתגבר לבד ואין הבעיה רק כספית.

אנו עם שנתפס לפעמים מקצוביות אחת לשניה ונדמה לי שהריאקציונרים הגדולים ביותר אינם מדברים על חופש ויזמה פרטית, לא באמריקה ולא באנגליה, כפי שאנו מרשים לעצמנו - לא רק אלה שמצדיקים את המסטר, גם אלה ססוללים אותו. האם החופש הזה שאנו מדברים עליו הוא נחלת הקיים במסק של ארצות הברית? האם יש ארץ אחרת בעולם שיש פיקוח כזה על הבנקים כמו בארצות הברית?

במספרים ובקליקולציות של טר לפטיץ ההונבלה תופסת אחוזים כאלה אטר למפרע מוציאים כל אפשרות של תעשייה כבדה. אולם אני מדסה להגיד שבאנרכיה של המסק שלנו אפשר להביא חמרי גלם מחיפה לרמת-גן וזה יעלה לא פחות מאטר להוביל אותם לירוסלים. אין אף עיר אחת בארצות הברית שחומר הגלם יימצא על ידה; אין עיר כזו ואין ארץ כזו. אדרבה, נעשה הסוואה בין מפעלים מקבילים בירוסלים ובמקומות אחרים. אני לדוגמה את התעשייה הצבאית; אני חושב שתעשייה זו בירוסלים מוצרת יותר בזול מאטר במקומות אחרים ואנו יכולים להוכיח זאת - הן מבחינת האיכות והן מבחינת פרוין העבודה.

בדברים שנאמרו על ידינו אנו הצבענו על דברים מעשיים ולא על דברים מלאכותיים. דאסית כל - מדיניות של מעד מכוון, כדוגמת עיר הבירה של ארצות הברית למשל. תושב וסינגטון משלם פחות מסים מאטר תושב בכל עיר אחרת וכן גם המסים על התוצרת בוסינגטון נמוכים מאטר בכל מקום אחר. מותר גם לירוסלים שיש לה ענין בטחוני לעטות דברים מכוונים.

מר בר-עם: ואם הטמטלה הסנדטורית יכלה לעשות שיהיה מחיר אחיד לסלט, אפשר להגיע גם למחיר אחיד למים, ויותר לו לאיש עין-חרוד לשלם קצת יותר.

מר תחומי: לי אין מה להוסיף על דבריו של מר בר-עם בקשר לתעשייה; ברצוני להעיר הערה לדבריו של חה"כ לביא.

הוא הדגיש שהיזמה צריכה לבוא מאנשי ירושלים ומחרי כן תבוא תקומת העיר. בעצם זהו מה שאנחנו אסרנים: אנו ניתן את היזמה והטמטלה תעזור לנו. אולם העובדות הן הפוכות. למעשה האמת היא, שלמרות כל ההבטחות לתעשינים, אם מצד האוצר ואם מצד גורמים אחרים, שום עזרה לא ניתנה. ואנשים אלה שבנו מבנים למפעליהם באבקים קשה מפני שהכניסו את רוב כספם בהקמת הבנינים. ואם מישהו קיבל הלוואה היה מוכרח לשעבד את הבנין ואת הרכוש הפרטי שהיה לו.

אביא דוגמה: מפעל ירושלמי קבל הלוואה של 6,000 ל"י, שילם אותה ובא לבקש חידוש ההלוואה; נוסף לשיעבוד ביתו הפרטי וערבות גם החברה הכללית נידרשה לערוב על-מנת לאשר הלוואה בת 6,000 ל"י.

אנו רוצים שהטמטלה תעזור ולא תיזום; איננו רוצים שהיא תקים מפעלים אלא שתיתן אפשרות לאותם המפעלים שהקיטו כבר מבנים להתפתח, וזאת על סמך ההבטחות שניתנו בעבר. באופן כזה התעשינים החדשים לא יתיאשו ויראו כי יש תנאים בירושלים. אנו מבקשים מכם דבר פשוט: להגליץ על הלוואות איפוסקאיות על אותם הבנינים שבנו חרשתנים ירושלמיים. אנו רוצים שיהיה זה של נתינת כספים תהיה באורחה כפי שהיתה לפני שלט שנים. אנו דורשים מעיריית ירושלים לקיים את ההבטחות שנתנה בקשר לסלילת כבישים, העברת רשת ביוב, טדרכות וכו'. כן אנו מבקשים שהבנקים יקבלו הוראות לתת לנו הלוואות כטו שנותנים לחקלאים במקומות אחרים בארץ.

עם כל הערכתנו לטר אורי ולביא אני מוכרח לומר כי המושג של תעשייה בירושלים אינו ברור להם די צרכו. בעת שאחוז הבניה התעשייתית, טכלל הבניה, הוא 7 או 8 אחוז ביימוצע במקומות אחרים, הבניה התעשייתית בירושלים הגיעה ל-18 אחוז. זה אומר שאנשי המלאכה והתעשייה נסקיעים את כל האמצעים שעומדים ברושותם. בעל-המלאכה ובעל המפעל מוציאים את כל חסכוניהם בכדי לרכוש מכונות ולבנות את המכונה. הטמטלה חייבת לעזור לאנשים אלה. באם ועדת הכלכלה תציע למטטלה לתת את עזרתה טציינתית - ואנו נחזיר את כל ההלוואות עד הפרוטה האחרונה - נוכל לקומם את התעשייה.

הינו"ר ח. רובינו: קבלתי פתק ממר פרי דמן בו הוא כותב:

ברצוני לקבוע עובדה בקשר לאפשרות קיום של תעשייה בירושלים ואפשרות ההתחרות. מפעלי סתכת ועץ בירושלים ומפעלי חמרי בנין מקבלים הזמנות ועבודות טכלל חלקי הארץ מתוך התחרות עם מפעלים דומים בתל-אביב וחיפה.

מר אזרחי:

לא מתפקידי להיכנס בוויכוח בין ד"ר לפסיץ לבין אלה המתנגדים לדעותיו, האם יש מקום לתעשייה כבדה או אין. אולם דבר אחד ברור - בטביל בעל-המלאכה יש מקום, הוא קיים כל הזמן ואני מקווה שהוא יתקיים גם להבא. טי שמכיר את ירושלים יודע טבעלי-מלאכה חמיד התקיימו בירושלים, ואם יתנו להם אפשרות קיום, הרי יוצר בטיט רחב לאלפי מטפחות שתקיימנה בכבוד ממלאכה. אך לצערי הטוב הוא כזה שהרבה בעלי-לאכה עוזבים את העיר טכלל טיני טבות כלליות וגם בגלל חוסר אפשרות של קיום מחוסר אטראי. לו היו נותנים הלוואות בטכומים לא גדולים לבעלי המלאכה, זה בהרבה יכול היה להקל על מצבם. אנו טטענו הרבה דברים על פיתוח המלאכת המחשבת, אך קודם כל צריך לטטור על הקיים. אנו פונים לא פעם ופעמים אל הבנקים. ואל טטרד האוצר בבקשת אישור הלוואה לפחות בגבול של 10 אלפים ל"י, רצנו מטטרד לטטרד לבקש אטראי, כי זה יכול בהרבה לעזור לבעל-המלאכה הזעיר. אני מבקש טועדת הכלכלה תגליץ בכיוון זה מפני שהגורמים המעשיים נדרר.

ג. פלדמן:

כל אחד יודע שלכל יהודי יש סנטימנטים כלפי ירושלים, אבל לא התאספנו כאן לדון על זה. סתפקידה של ועדת הכלכלה יהיה לעשות את הכל בכדי להניע את המוסדות הממשלתיים והעירוניים לעשות את כל ההקלות הדרושות למען הפועל, בעל-המלאכה ובעל התעסיה הגדול או הקטן. אני מצדיק את דברי טר ברעם שאסור לנו לבנות מסק כלכלי על בדיבות ורחמנות, צריך לבנות אותו על יסוד בריא. דברתי עם נציגי הרבה חברות שהביעו את נכונותם לעשות את הקניות שלהן מירושלים, אבל אינן עושות זאת מפני שהחירים כאן יותר גבוהים. לכן צריך לבנות על סחזור גדול ולא על מחירים גדולים. אי אפשר לבנות כלכלה על רחמנות ועל תמיכות, כי אם על מחירים אחרים, שטום כך אני תושך בהצעת מס הטיס; אפשר להטיל מס כזה על כל אזרחי הארץ ולהשוות את מחירי הטיס. אשר לדברי מר תחוסי בסאלת הטיעובדים והערבויות, אני תושך בהם כי בעצמי נתקלתי לא פעם בבעיה זו ואני יודע שאיט לא יכול לעמוד בדבר. אם הממשלה תיתן ערבות לא צריך לדרוש בטחונות מן הפרט. בנקודה זו עלינו לחשוב כיצוד נוכל לעזור לאנשים אלה על סנת להקל עליהם פיתוח מפעליהם.

אינני חושב שאי-אפשר להקים תעסיה כבדה בירושלים. נדטה לי שאדון פרומין אשר ערוב את ירושלים ובונה תעסיה בבני-ברק התעטר דווקא בירושלים. במקום לחדש את הציוד שלו בירושלים הוא הולך ובונה בית-חרושת בבני-ברק, וטר לפסיץ טוען כי הייצוד בבני-ברק יותר זול. אני אומר שלא צריך לתמוך באדם אשר ניצל את ירושלים ולא רוצה להטאד בה. אפשר להעביר את כל הציוד לירושלים ולעבוד שמה.

הצעתי היא להטליץ בפני כל המוסדות הממשלתיים והעירוניים לעשות את כל ההקלות הדרושות למען התעסיה והמלאכה בירושלים, ולפתח מלאכת אוטנות ומלאכת מחשבת.

מר קריב:

ברצוני לומר כמה טלים על עבודות הפיתוח של העירייה, כתשובה לדברים שנאסרו על ידי מר תחוסי בנידון זה.

הבוקר נדרשתי על ידי מפעל אחד לסלול כביס של 70 מטר בתוך טסח שהבטחנו לסלול בו דרך. בעל המפעל טוען שזה יקבע האם הוא יזמין את המכונות למפעלו - בית-חרושת לנורות - לירושלים או לטקום אחר. כידוע אנו מקבלים הלואות לביצוע עבודות אלה ממשרד העבודה והעירייה מוכנה לבצע עבודות פיתוח בכל הטסח שנועד לתעסיה בתנאי שהיא תקבל את הכספים לביצוען.

י. אורי:

אני מציע שהועדה תקבל הצעות מעשיות מכל המעוביבים לקראת סיכום המלצותיה.

הי"ר ח. רחבינו:

הצעת חה"כ אורי מתקבלת על הדעת, אם כי זה לא חובה.

נדרשתי על ידי מר לפסיץ להקריא בפני

החברים את העובדות הבעות:

1) ביבי תעטינים בירושלים יש הזמנות ליצוא על 1,333,000 דולר.

2) רק תוך חצי שנה נפלטו 478 פועלים - בעיקר מפני חוסר אטראי.

3) ישנה אפשרות להגדיל את התעסוקה בתעסיה, בהתחייבות להעסיק לפחות 400 פועלים, אם יינתן אטראי לזה בתנאים סמאיטיים.

4) אחוז הבניה ב-4 חדשים של 1953 ירד מ-7 ל-4 אחוז לגבי כל הארץ. לגבי תל-אביב, ב-1952 היה פי חמס מירושלים וב-1953 - פי עטר מירושלים.

אני סודה לכל המלצותיכם.

הודעה: 1. לקיים ישיבה אחת בעת הפגרה. סועד הישיבה ייקבע על ידי היו"ר.

2. מזכיר הועדה יקבל את הצעות חברי הועדה, ואלה של הנורמים הטובים, ויטציא אותן לחברי הועדה לפני קיום הישיבה.

הישיבה נועלה בשעה 19.00.